

बारव पुर्नरुज्जीवन, जतन-संवर्धनासाठी
तज्ज्ञ व्यक्तींचा समावेश असलेली बारवं
संवर्धन समिती गठीत करणेबाबत...

महाराष्ट्र शासन
पर्यटन व सांस्कृतिक कार्य विभाग
शासन निर्णय क्रमांक: समिती २०२३/प्र.क्र.८६/सां.का.३
हुतात्मा राजगुरु चौक, मादाम कामा मार्ग
मंत्रालय, मुंबई- ४०० ०३२
दिनांक : ०५ डिसेंबर, २०२५

वाचा -

१. पर्यटन व सांस्कृतिक कार्य विभाग शासन निर्णय क्र.समिती-२०२३/प्र.क्र.८६/सां.का.३,
दि.१८.०३.२०२३
२. पर्यटन व सांस्कृतिक कार्य विभाग शासन निर्णय क्र.समिती-२०२५/प्र.क्र.१३१/सां.का.३,
दि.२४.०६.२०२५
३. संचालक, पुरातत्व व वस्तुसंग्रहालये संचालनालय पत्र क्र.तंत्र/२०२५/मं.प-बारव संवर्धन
समिती/१५७०, दि.१७.१०.२०२५

प्रस्तावना :-

सातवाहन काळापासून बारवांची निर्मिती सुरु झाली. महाराष्ट्रात सुमारे वीस हजार बारवं आहेत. बारवं पुर्नरुज्जीवन, जतन-संवर्धन करण्यासाठी उपर्निर्दिष्ट क्र.१ येथील शासन निर्णयान्वये बारवं संवर्धन समिती गठीत करण्यात आली. सदर समितीवरील अशासकीय सदस्यांची नियुक्ती उपर्निर्दिष्ट क्र.२ येथील शासन निर्णयान्वये रद्द करण्यात आलेली आहे. प्राचीन बारवांचे ऐतिहासिक महत्त्व लक्षात घेता, बारवं संवर्धन समितीस व्यापक स्वरूप देण्यासाठी तज्ज्ञ व्यक्तींचा समवेश असलेली बारवं संवर्धन समिती गठीत करण्याची विनंती संचालनलयाने उपर्निर्दिष्ट क्र.३ येथील पत्रान्वये केली आहे. त्यानुसार उपर्निर्दिष्ट क्र.१ येथील शासन निर्णय अधिक्रमित करून बारवं संवर्धन समिती गठीत करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय:-

राज्यातील प्राचीन बारवांचे ऐतिहासिक व सामाजिक महत्त्व लक्षात घेता, बारवं पुर्नरुज्जीवन, जतन-संवर्धन करण्यासाठी खालील प्रमाणे “बारवं संवर्धन समिती” गठीत करण्यासाठी या शासन निर्णयान्वये मान्यता देण्यात येत आहे.

अ.क्र.	नाव	पदनाम
१	मा.अपर मुख्य सचिव/प्रधान सचिव/सचिव, सांस्कृतिक कार्य विभाग	अध्यक्ष
२	उपसचिव, सांस्कृतिक कार्य विभाग	सदस्य
३	संचालक, राष्ट्रीय पर्यावरण अभियांत्रिकी संशोधन संस्था (NEERI)	सदस्य
४	कार्यकारी संपादक व सचिव, दर्शनिका विभाग	सदस्य
५	संचालक, भूजल सर्वेक्षण व विकास यंत्रणा, महाराष्ट्र राज्य	सदस्य
६	श्री.रोहन काळे, संस्थापक, बारव बचाव मोहीम	अशासकीय सदस्य
७	प्रा.डॉ.पराग सदगीर, विभाग प्रमुख-स्थापत्य अभियांत्रिक, पर्यावरणतज्ज्ञ	अशासकीय सदस्य
८	डॉ.चंद्रकांत रागीट, प्र.कुलगुरु, महात्मा गांधी विश्व विद्यालय	अशासकीय सदस्य
९	श्री.योगेश्वर गर्ग, स्थापत्य अभियंता, जलसंवर्धन तज्ज्ञ	अशासकीय सदस्य
१०	डॉ.श्रीनिवास वडगबाळकर, भूगर्भशास्त्रज्ञ	अशासकीय सदस्य
११	श्री.सुभाष बाजीराव शिंदे, समन्वयक	अशासकीय सदस्य
१२	श्री.प्रमोद काळे, स्थापत्य अभियंता, जल व्यवस्थापक	अशासकीय सदस्य
१३	श्री.श्रीकांत उमरीकर, बारव अभ्यासक	अशासकीय सदस्य
१४	श्री.सुरेश जोंधळे, INTACH सदस्य, पुरातत्व अभ्यासक	अशासकीय सदस्य
१५	श्री.प्रमोद कुलकर्णी, जल संवर्धन कार्यकर्ता	अशासकीय सदस्य
१६	श्री.लक्ष्मीकांत सोनवटकर, पुरातत्व अभ्यासक, छत्रपती संभाजीनगर	अशासकीय सदस्य
१७	श्री.अनंत रामचंद्र भोसले, आंबेजोगाई	अशासकीय सदस्य
१८	श्री.सौरभ जामकर, वास्तुविशारद	अशासकीय सदस्य
१९	श्री.अरविंद कडबे, सामाजिक कार्यकर्ता	अशासकीय सदस्य
२०	श्री.मल्हारीकांत देशमुख, सामाजिक कार्यकर्ता	अशासकीय सदस्य
२१	डॉ.अरुणचंद्र पाठक, बारव तज्ज्ञ	अशासकीय सदस्य
२२	श्री.एस.पी.कुलकर्णी, समन्वयक	अशासकीय सदस्य
२३	अॅड.आर.एम.धायगुडे, कायदेतज्ज्ञ	अशासकीय सदस्य
२४	श्री.भागवत मसने, सहशिक्षक	अशासकीय सदस्य
२५	श्री.राम कुलकर्णी, बीड	अशासकीय सदस्य
२६	संचालक, पुरातत्व व वस्तुसंग्रहालये, संचालनालय, मुंबई	सदस्य सचिव

अशासकीय सदस्य नियुक्ती व कार्यकाल : अशासकीय सदस्यांचा कार्यकाळ नियुक्तीपासून ३ वर्षे किंवा पुढील शासन आदेश होईपर्यंत, यापैकी जे अगोदर घडेल तोपर्यंत राहिल. अशासकीय सदस्यांची नियुक्ती होईपर्यंत अथवा संपुष्टात आल्यास, समितीचे अध्यक्ष व सदस्यांमार्फत समितीचे कामकाज पुढे चालु राहील. तसेच, वित्त विभागाने वेळोवेळी निर्गमित केलेल्या शासन निर्णयानुसार अनुज्ञेय असलेला प्रवास भत्ता व दैनिक भत्ता अशासकीय सदस्यांना लागू असेल.

समितीची कार्यकक्षा :-

- महाराष्ट्रातील बारवांचे पुर्नरुज्जीवन, जतन-संवर्धन करण्यासाठी धोरण तयार करणे.
- सहाय्यक संचालक, पुरातत्व विभाग यांनी जिल्हानिहाय बारवांची यादी तयार करून संचालनालयामार्फत समितीस सादर करणे. सदरची यादी समितीने निश्चित केलेल्या निकषांच्या आधारे अंतिम करण्याचे अधिकार समितीस राहतील.
- समितीने अंतिम केलेल्या बारवांचे सर्वेक्षण करण्याची जबाबदारी संचालक, पुरातत्व व वस्तुसंग्रहालये संचालनालय व संबंधित सहाय्यक संचालकांची राहील.
- सर्वेक्षणदरम्यान पुरातत्वीय व ऐतिहासिकदृष्ट्या महात्वाची बारवं, “महाराष्ट्र प्राचीन स्मारके व पुराणवस्तूशास्त्रविषयक स्थळे आणि अवशेष अधिनियम, १९६० च्या कलम २(१) नुसार” निकषांत बसणाऱ्या बारवांचा समावेश राज्य संरक्षित स्मारकांच्या यादीत करण्याची कार्यवाही संचालक, पुरातत्व व वस्तुसंग्रहालये संचालनालय यांनी करणे.
- बारवांचे पुर्नरुज्जीवन, जतन-संवर्धन करण्यासाठी स्थानिक नागरिक, शाळा, महाविद्यालये व स्वयंसेवी संस्था यांच्या स्वयंस्फुर्तीने स्वच्छता व जनजागृती मोहिम राबविणे.
- राज्य संरक्षित बारवांव्यतिरिक्त अन्य बारवांच्या पुर्नरुज्जीवन, जतन-संवर्धनासाठी येणारा खर्च जिल्हा नियोजन व विकास निधीमधून करण्यात येईल.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेताक २०२५१२०५१७५५१५०४२३ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या नावाने व आदेशानुसार.

(नंदा राऊत)
उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

१. मा.मंत्री, सांस्कृतिक कार्य यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
२. सचिव, सांस्कृतिक कार्य विभाग यांचे स्वीय सहाय्यक, मंत्रालय, मुंबई.
३. उपसचिव (सां.का.३), पर्यटन व सांस्कृतिक कार्य विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
४. संचालक, पुरातत्व व वस्तुसंग्रहालये संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.
५. संचालक, राष्ट्रीय पर्यावरण अभियांत्रिकी संशोधन संस्था (NEERI)
६. संचालक, भूजल सर्वेक्षण व विकास यंत्रणा, महाराष्ट्र राज्य
७. कार्यकारी संपादक व सचिव, दर्शनिका विभाग, मुंबई
८. सर्व अशासकीय सदस्य (संचालक, पुरातत्व व वस्तुसंग्रहालये संचालनालय मार्फत)
९. महालेखापाल -१ (लेखा परीक्षा)/(लेखा व अनुज्ञेयता), महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.
१०. महालेखापाल -२ (लेखा परीक्षा)/(लेखा व अनुज्ञेयता), महाराष्ट्र राज्य, नागपूर.
११. निवड नस्ती, सां.का.३.